

koliko je bilo izkopavanj v sodelovanju z zunanjimi izkopavalci. Pri tem je zanimivo, da gre pri polovici vseh terenskih posegov, pri katerih je kakorkoli sodeloval Inštitut, za sondiranja ali izkopavanja v jamah.

V naslednjem poglavju ista avtorica analizira članke v Arheološkem vestniku in ugotavlja kolikšen delež predstavljajo prispevki inštitutskih avtorjev (pri člankih 10 %, pri noticah 40 %), drugih avtorjev iz Slovenije (pri člankih ok. 50 %, pri noticah 67 %) in tujine (pri člankih ok. 30 %) in kolikšen je delež soavtorstva inštitutskih delavcev z drugimi (ok. 8 % pri člankih).

V tretjem poglavju dodatka, ki ga je pripravil Primož Pavlin, najdemo pregled publikacij inštituta. Tu so navedene vse dosedanje številke *Arheološkega vestnika*, monografije znotraj serije *Dela SAZU* (17 knjig), monografije v okviru lastnih inštitutskih serij (*Opera Instituti archaeologici Sloveniae* - 1 knjiga in Arheološka topografija Slovenije - 2 knjigi), monografije izven zbirki (4 knjige) in knjige inštitutskih avtorjev, ki so izšle pri drugih založbah (11 knjig).

Knjiga vsekakor predstavlja dragocen prispevek k zgodovini arheologije na Slovenskem.

Milan LOVENJAK

Tone Cevc: *Davne sledi človeka v Kamniških Alpah*. Arheološka ocena gradiiva Jana Horvat. Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Ljubljana 1997. 107 strani, 89 barvnih fotografij, 5 črno-belih fotografij, 29 risb, 3 zemljevidi.

Knjigo bi lahko razdelili na dva dela. Uvodni del nam poleg spremne besede ponuja predstavitev dosedanjih arheoloških najdb iz slovenskih Alp ter omembe planin v Kamniških Alpah v zgodovinskih virih. Drugi del knjige pa predstavlja podrobnejši opis devetih planin z lokacijami najdb. Sledi povzetek vsebine v nemškem jeziku. Tudi ves slikovni material spremlja komentar v nemščini.

Daljši uvodni del je posvečen razlogom za raziskave v Kamniških Alpah, sestavi raziskovalne ekipe in sami metodi dela. Šlo je za manjše poskusne izkope, v katerih so skušali poiskati lončenino, ki bi jo bilo mogoče časovno opredeliti in s tem določiti starost planine. Najdišča in izkope so raziskovalci vrisovali v temeljni topografski načrt 1:5000, sestavili pa so tudi pisna poročila o okoliščinah najdb. Najdbe s terena kot tudi natančne popise mesta najdbe hrani Inštitut za arheologijo ZRC SAZU. V objavi so predstavljene le nekatere časovno in funkcionalno opredeljene najdbe.

V drugem poglavju so predstavljene dosedanje arheološke najdbe iz slovenskih Alp, ki spadajo med naključne najdbe. Gre za najdbe z različnih visokogorskih lokacij, ki sodijo v mlajšo in pozno bronasto dobo (1300-800 pr. Kr.). Skupno gre za tri bronaste plavutaste sekire, bronasto tulasto sekiro, dve bronasti sulični konici, dve bronasti bodali in meč. Redke najdbe orožja povezuje avtor s prazgodovinskimi potmi in jih razlaga kot zaobljubljene darove. Posamezne najdbe z gorskih planot pa razlaga kot dokaj verjetno sled visokogorskega pašništva in z njim povezanimi obrednimi dejavnostmi. V Alpah naj bi se planšarstvo pojavilo od poznega latena naprej (1. st. pr. Kr.), kar dokazujejo najdbe kos, živinskih zvoncev, ostankov planšarskih koč in staj za živino.

Tretje poglavje nam predstavi omembe nekaterih planin v Kamniških Alpah v zgodovinskih virih. O poznosrednjeveški namembnosti planin imamo doslej tri vire: prepis pravnega zapisa iz leta 1499, zapis v Vicedomskem Arhivu iz leta 1539, Novi reformirani urbar zgodnjekamniške graščine iz leta 1571.

Opis posameznih planin nam ponuja geografske podatke o planini (lega, nadmorska višina, površina ...), možnosti dostopa, lokacije najdišč ter opis najdb iz vrtin, fotografije in slike najdb.

Najdbe iz obdobja od bronaste dobe do novega veka se pojavljajo na planinah, ki, razen dveh izjem, ležijo na nadmorski višini med 1450 m -1800 m. Med najdbami prevladuje keramika; največ srednjeveška in novoveška keramika, nekaj je tudi rimskodobne in prazgodovinske. Med kovinskimi najdbami so pomembne: železna fibula (1. st. pr. Kr.), bronasta fibula (konec 1. st. pr. Kr. oz. začetek 2. st. pr. Kr.), bronast poznoantični prstan z okrasno ploščico, železen zvonec (morda poznoantični) ter železna nabodala (15., 16. st.). Pogosta najdba je železna konjska podkev z žebliji; razvrstimo jih lahko v dva tipa: starejše z valovitim robom (9.-13./14. st.) in mlajše (13./14.-17. st.), ki so polmesečne oblike. Zanimiva najdba so do 5 cm dolgi koničasti, železni žebliji, znani kot "ledniki", s katerimi so nabijali lesene cokle proti drsenju v travi in na skali. Značilna najdba je brusni kamen v obliki kvadra, dolžine od 7-15 cm, ki so verjetno rimskodobni. Izjemen je brusni kamen trikotne oblike z luknjo za obešanje, ki ga avtor datira pred mlajšo železno dobo. Med najdbami pa se najdejo tudi kremenasta kresila ter kosti krav, drobnice in divjadi.

Zaradi obsežnosti pa nobena od planin ni bila v celoti pregledana, zato najdišča in najdbe ne omogočajo celostne podobe o poselitvi in kultiviranju planin.

Martina KNAVS

Ivan Turk, France Stele: *Ob zôri časov / All'alba dei tempi / In der Morgendämmerung der Zeit / A l'aube des temps / At the dawn of times*. Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Ljubljana 1997. 104 strani, 61 barvnih fotografij, 26 črno-belih fotografij.

Predvsem slikovni prikaz dveh slovenskih paleolitskih najdišč: Divje babe I in Potočka zijalka. Knjiga je razdeljena na dva vsebinsko enako zastavljena dela, ki ločeno predstavljata ti dve najdišči. Najdišči sta predstavljene s kratkim uvodom v slovenskem, italijanskem, nemškem, francoskem in angleškem jeziku. Uvodu sledi fotografski prikaz lege in okolice najdišča, notranjosti jame, fotografije z izkopavanj in fotografije najdb. Poudarek je na dveh najdbah, po katerih ti dve jamski najdišči slovit. V Divjih babah I. je bila najdena najstarejša domnevna piščal, v Potočki zijalki pa najstarejša šivanka.

Jama Divje babe I. je najdišče, ki časovno pripada srednjemu in začetku mlajšega paleolitika, kulturno pa moustérienu in aurigacien. Najdbe so stare od več kot 80.000 do 30.000 let. Ni povsem jasno, kateremu tipu človeka lahko pripišemo paleolitske najdbe od okoli 30.000 do 40.000 let pred sedanostjo, saj skeletni ostanki pripadnikov vrste, *Homo sapiens neanderthalensis* ali *Homo sapiens sapiens*, v Sloveniji še niso bili najdeni. Kjer pa so bili najdeni, jih je v tem obdobju zelo težko povezati z določenimi paleolitskimi najdbami. Poleg najdbe domnevne piščali je najdišče znano tudi kot izjemno grobišče jamskega medveda in kot zakladnica podatkov o ledenodobnem rastlinstvu in živalstvu. Najdbe hrani Narodni muzej Ljubljana.

Potočka zijalka je prvo odkrito paleolitsko najdišče v Sloveniji. Jamsko najdišče časovno spada v začetek mlajšega paleolitika, kulturno pa v aurigacien; to je čas med 40.000 in 30.000 leti pred sedanostjo. Nosilec kulture v tem visokogorskem najdišču je bil kromanjonec (*Homo sapiens sapiens*). Najdišče slovi po velikem številu najdb koščenih orodij, med njimi pa izstopa najstarejša evropska šivanka v obliki cevke. Ohranjena so tudi kamena orodja in kot posebna zanimivost zobje moškatega goveda (*Ovibos moschatus*). Več kot sto celih lobanj in tisoče kostnih ostankov jamskega medveda (*Ursus spelaeus*) ter največje v Sloveniji odkrite količine oglja v paleolitskih kuriščih pa se žal niso ohranile. Najdbe hrani Pokrajinski muzej v Celju.

Martina KNAVS